

משך חכמה

פרשת לך לך, פסקא כו - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - פסקא כו - לה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

להנחיל הארץ לאברהם ולהכרית הכנעני (יב, ז), הלא יפלא מאוד דבר כזה. אמנם אחרי הראהו, כי סדום אשר כלה ונכרתה (מאת) [מחמת] השם יתברך עליהם על שהמה רעים וחטאים (יג, יג), ובכל זאת כל זמן שלא הגיע הזמן נעשה להם נסים ונפלאות, שנפלטו מהחרב ויצאו מהטיט ולקחו שללם והתחילו לישב בשלוה (פרק יד), אם כן לא יפלא בעיניך על הכנעני והאמורי².

[כז]

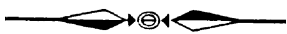
(טו, א) אחר הדברים האלה ה'ה' דבר ה' אל אברהם במחזה לאמר אל תירא אברהם אנכי מגן לך ש'כך' הרבה מאד:

ממה ירא אברהם

(טו, א) אל תירא אברהם. יתכן³, כי אנשי סדום היו רעים וחטאים

הגיע זמנך].

² תמצית דבריו: הפירוש אחר הדברים האלה, אחר שראה, שלמרות שאנשי סדום רעים וחטאים לה' מאוד, ניצלו בנס, כיון שעוד לא הגיע זמנם להכלות, כך גם יהיה לכם עם הכנעני, שאף על פי שאז היה הולך וכובש את ארץ כנען, כשיגיע זמנו, יפול לפניכם. לכן, אחר הדברים האלה, הבטיח ה' לאברהם את ארץ הכנעני, שלא תתמה על הבטחה זו, שהיא נגד הטבע לגמרי.

[כז]

³ [כז] (טו, א) "אחר הדברים האלה ה'ה' דבר ה' אל אברהם במחזה לאמר אל תירא אברהם אנכי מגן לך ש'כך' הרבה מאד" ע"כ. לפי המבואר לעיל (פיסקא כו), דאחר הדברים אינו כפירוש רש"י [שפירש רש"י וז"ל "אחר שנעשה לו נס זה שהרג את המלכים, והיה דואג ואומר שמא קבלתי שכר על כל צדקותי, לכך אמר לו המקום אל תירא אברהם אנכי מגן לך מן העונש, שלא תענש על כל אותן נפשות שהרגת, ומה שאתה דואג על קבול שכרך, שכרך הרבה מאד]. אם כן מה הפירוש "אל תירא אברהם", ממה ירא שהיה צריך לומר אל תירא.

ונראה, דלאחר שהציל את אנשי סדום, וראה, שאף על פי שנעשה להם ניסים ונפלאות לא התעוררו מלבם להטיב דרכם, ונשארו רעים וחטאים

פרשת ברית בין הבתרים

בראשית טו, א- כא

פסקאות: כו - לה

[כו]

(טו, א) אחר הדברים האלה ה'ה' דבר ה' אל אברהם במחזה לאמר אל תירא אברהם אנכי מגן לך ש'כך' הרבה מאד:

מהו "אחר הדברים האלה"

(טו, א) אחר הדברים האלה היה דבר ה' במחזה כו'. כ"ה הכנעני הלך אז לכבוש הארץ (יב, ו), ובאותו עת הבטיח השם יתברך

¹ [כו] (טו, א) "אחר הדברים האלה ה'ה' דבר ה' אל אברהם במחזה לאמר אל תירא אברהם אנכי מגן לך ש'כך' הרבה מאד" ע"כ. יש לבאר מהו לשון "אחר הדברים האלה". מה ענין ברית בין הבתרים למלחמת המלכים [ורש"י פירש בדרוכן]. ונראה, דהנה, בכרית בין הבתרים הבטיח ה' לאברהם שיכרית את האמורי ואת הכנעני (טו, כא), וכדי שאברהם לא יתמה על זה, איך מבטיחו דבר זה, והרי אז היה שלטונו של הכנעני חזק מאוד בארץ, והיה הולך וכובש את כל הארץ, כדכתיב לעיל (יב, ו) "וי'עבר אברהם בארץ עד מקום ש'כך' עד אלון מורה והפניעני א' בארץ", וכפירוש רש"י שם, שהיה הולך וכובש את כל ארץ כנען.

לפיכך קודם להבטחה זו היתה מלחמת המלכים, והראה ה' לאברהם, שאף על פי שאנשי סדום רעים וחטאים לה' מאוד (יג, יג), ואם כן בודאי ראויים לכליה מחמת ה', וכמו שהיה באמת לאחר זמן (יט, כד-כה), מכל מקום, עכשיו ניצלו אנשי סדום בנס, שנפלטו מהחרב ויצאו מהטיט, ולקחו שללם והתחילו לישב בשלוה (פרק יד), והטעם הוא, כיון שעוד לא הגיע זמנו, לכן, גם הכנעני, אפילו שהולך וכובש את כל הארץ, כשיגיע זמנו יפול לפניכם, כפי שהיה באמת לאחר הרבה שנים במלחמת יהושע.

וזה ביאור הכונה "אחר הדברים האלה", כלומר, אחר שראית את הניסים והנפלאות שנעשו לאנשי סדום, שרעים וחטאים לה', כיון שעוד לא הגיע זמנו, אני יכול להבטיח לך לנצח את הכנעני, אפילו שעכשיו הוא הולך וכובש ומחזק את שלטונו, כיון שעוד לא הגיע זמנו. [א. ה. וזה מוסר השכל נפלא לכל דבר, שהצלחת הרשעים אינה בהכרח לתמיד, כי אולי עוד לא

משך חכמה

פרשת לך לך, פסקא כו - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - פסקא כו - לה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[כח]

(טו, ה) וַיִּוצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הִבֵּט נָא הַשָּׁמַיְמָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים אֲשֶׁר תִּסְפֹּר לִפְנֵי עֵינֶיךָ:

האם יש מזל לישראל

(טו, ה) וַיִּוצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה. הוֹצִיאוּ⁵ חוץ מִמְּזֹל שְׁלוֹ, אֲבָרִים אֵינּוּ

אמר לו הקדוש ברוך הוא, הן כדבריך, אברים לא מוליד אברהם מוליד".
ולכאורה הם מדרשים חלוקים, דלפי הגמרא בנדרים אמר לו שאין מזל לישראל כלל, ואמר לו בסתם שיצא ממזלו, ומה ששינה שמו לאברהם אינו כדי שיוליד, אלא כיון שיהיה אב המון גויים. ולפי המדרש רבה, יש מזל לישראל, לכן שינה את שמו, שאין המזל אלא על שם האדם, וכיון ששינה את שמו אין על שם האחר המזל. אבל קצת תימה הוא, שבגלל שינוי שמו ישתנה המזל, הרי על האדם עצמו היה מזל, ומאי נפקא מינא מה שמו. עוד יש לדקדק, דהנה במקומות רבים איתא בחז"ל שיש מזל לישראל, כדאיתא במועד קטן (כח, א) "אמר רבא: חיי, בני ומזוני, לא בזכותא תליא מילתא, אלא במזל תליא מילתא".

ונראה, דבאמת לכל אחד ואחד מבני ישראל יש מזל, ומה שאמרו אין מזל לישראל, הכונה על הכלל, דזכות הציבור של כלל ישראל אין תלוי במזל, דלשון "אין מזל לישראל" היינו לכלל, ד"ישראל" הכונה לכלל, ואברהם, כשהיה יחיד, היה תחת המזל, אבל כאשר נעשה גדול ורבים צריכים לו דינו כרבים, שאינו תחת המזל. וזה כונת חז"ל, שאמר לו ה' (יז, ה) "וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אֲבָרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אֲבָרָהּ כִּי אֲב הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְתִּיךָ", ולכן שינה ה' את שמו לאברהם, כי מהות השם אברהם מורה על היותו ציבור, לכן אינו תחת המזל, ועל פי כולם הולכים באותו סגנון, דבנדרים אמרו "אמר לו: צא מאיצטגנינות שלך, אין מזל לישראל", פירוש לציבור הכלל, דהיינו "ישראל" אין מזל, ואתה אינך יחיד, כי הנני משנה את שמך לאברהם, כי אב המון גויים אתה, ולציבור אין מזל. ובזה מיושב כל הדקדוקים היטב בס"ד.

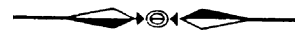
ומצאנו יחיד שדינו כציבור, והוא בגמרא תענית (ט, א), דאמרו שאין פרנסה בשביל יחיד, ואף על פי כן אמרו שם דבזכות משה רבינו היה מן לישראל, ואמרו בגמרא, כיון שמשנה רבים צריכים לו, דינו כרבים.

א]. ה. ויסוד דברי רבינו לחלק בין יחיד לציבור, הוא ברשב"א בשו"ת חלק א (סימן קמח), והדברים ארוכים גם בשו"ת הרשב"א חלק ה (סימן מח),

(יג, יג), ואם היו גולים מארצם הטובה, כאשר היה המנהג למנצחים הקדמונים להעביר את העם מארצם, הלא סר חטאתם, כי נצרפו בכור העוני, ואין ארי נוהם מתוך קופה של תבן כו' (ברכות לב, א), אבל עכשיו, ראה, כי לא התעוררו מעצמם לפעולות הרחמים כאשר ריחם עליהם אברהם, רק הוסיפו עושק ואכזריות חמה, לכן ירא לנפשו, כי הצלתו אותם היתה סיבה כי ישארו ברעתם וזדון לבם, לכן אמר אל תירא אברים, ודו"ק⁴.

לה', ירא אברהם, שאולי הוא גרם להם להשאר ברעתם, שאם לא היה מצילם, היו כדלעומר ושאר המלכים מגלין אותן למקומות אחרים, שכן היה מנהג העמים הקדמונים להגלות את העם מארצם, ועל ידי שהיו אנשי סדום גולין מארצם, היו מטיבים מעשיהם, כי היו נצרפים בכור העוני, ואין ארי נוהם אלא מתוך קופה של תבן (ברכות לב, א), ועכשיו שאברהם ריחם עליהם, והציל אותם מהשביה, גרם שעל ידו נשאר אנשי סדום רעים וחטאים לה'. לפיכך אמר לו ה' יתברך, שלא יחשוש מזה, כי לא הוא גרם זאת כלל, ומעשיו בתכלית השלמות.

⁴ תמצית דבריו: אברהם חשש, שגרם במעשיו שאנשי סדום ישארו רעים וחטאים לה', ולולי זה, היו מגלין אותם כדרך המנצחין במלחמות, ועל ידי כור העוני, היו מטיבין מעשיהם לכן אמר לו ה' אל תירא אברהם.

[כח]

⁵ [כח] (טו, ה) "וַיִּוצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הִבֵּט נָא הַשָּׁמַיְמָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים אֲשֶׁר תִּסְפֹּר לִפְנֵי עֵינֶיךָ" ע"כ. הנה לשון הכתוב "ויוצא אותו החוצה" צריך ביאור, דאם כפשוטו, שהוציאו מאהלו לראות את הכוכבים, מה צריך לומר זאת, ודי לכתוב "ויאמר כו'", ומה חידוש הוא שהיה באהל ואמר לו שיצא החוצה לראות הכוכבים, לפיכך דרשו חז"ל בנדרים (לב, א) וז"ל "ויוצא אותו החוצה. אמר לפניו: רבש"ע, הסתכלתי במזל שלי ואיני ראוי להוליד בן, אמר לו: צא מאיצטגנינות שלך, אין מזל לישראל" ע"כ, הנה דרשו חז"ל דה' אמר לו שיצא מהמזל שלו, כי ישראל מעל המזל ואין מזל לישראל.

ובבראשית רבה (לך לך מד, י) איתא וז"ל "ויאמר אברים הן לי לא נתת זרע, אמר רב שמואל בר רב יצחק המזל דוחקני, ואומר לי אברים אין את מוליד,

משך חכמה

פרשת לך לך, פסקא כו - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - פסקא כו - לה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(טו, ז-ח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲנִי ה' אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֹרֶץ מִצְרַיִם לְתֶת לָךְ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ: וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי ה' בְּמָה אֲדַע כִּי אֵינִי שְׂפָנָה:

מדוע לא האמין אברהם שה' יקיים הבטחתו לרשת את הארץ

(טו, ח) במה אדע כי אירשנה. פירושו⁷, דדבר שנאמר על פי נביא, אינו יכול לשנות אף לטובה [עיין שמונה פרקים לרמב"ם]. אך דבר שנאמר שלא על פי נביא יכול לשנות. ואם כן, בני ישמעו מאתי דבר ה' והבטחתו שהוא על פי נביא, אבל במה אדע אני לעצמי כי אירשנה, כי אנכי שמעתי מפי ה', ופן יגרום החטא, והבן⁸.

מה שפחד יעקב אחרי שהבטיחו ה' בטוב, באמרו לו (כח, טו) והנה אנכי עמך וכו', ומצאנו שפחד פן יספה שנאמר (לב, ח) ויירא יעקב מאד וכו', ואמרו חכמים (ברכות ד, א) בזה שפחד מחטא חמור שיתחייב עליו השמדה, והוא אמרם קסבר שמא יגרום החטא, משמע מזה, שאפשר שיבטיח ה' טובה ויכריעו העונות ולא יתקיים אותו הטוב. דע שאין זאת אלא במה שבין ה' לנביא, אבל חלילה שיאמר ה' לנביא להבטיח לבני אדם טובה בסתם, ולא תתקיים אותה הבטחה, לא יתכן דבר זה, לפי שלא היה נשאר לנו במה לאמת את הנבואה, וכבר נתן לנו יסוד בספרו, שהנביא יבחן באמתת הבטחותיו" עכ"ל.

ובזה מדוקדק מה שלא שאל בקיצור "בְּמָה אֲדַע", דעל בניו לא היה לו ספק שיתקיים אם יאמר להם, אבל שהוא יזכה בארץ וירש אותה, חשש שיגרום החטא, לכן שאל "בְּמָה אֲדַע כִּי אֵינִי שְׂפָנָה", איך אדע שאני אזכה לרשת אותה. ומיושב כל הדקדוקים.

[א. ה. על בשורת הבן לא שאל, כיון שה' אמר לו "שכרך הרבה מאוד", הרי שה' אמר לו שמגיע לו שכר על הריגת המלכים, וביקש שהשכר יהיה זרע, לכן על זה לא יגרום החטא, שהרי הוא שכר המגיע לו, אבל על ירושת הארץ שהוא מתנה, על זה חשש שיגרום החטא].

⁸ **תמצית דבריו: הטעם שלא האמין אברהם שה' יקיים הבטחתו לרשת את הארץ - יבואר על פי הרמב"ם, שמה שמבטיח ה' לנביא לטובה לאחרים, בודאי יתקיים. אבל לנביא בעצמו, יתכן שיגרום החטא שלא יתקיים, כי הנביא לא יסתפק באמינות הנבואה בעבור זה. וכן אברהם, לא הסתפק שה' יקיים הבטחתו לבניו, אבל לעצמו חשש שמא יגרום החטא, ולא יזכה בעצמו בירושת הארץ.**

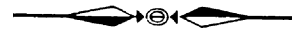
מוליד, אברהם מוליד, אין מזל לישראל [נדריים לב, א] (מדרש רבה לך לך מד, י). כי ישראל בכלל, אינם תחת המזל, אבל בפרט מסובבים במזל. וזה הוא אב המון גוים (יז, ה), רצונו לומר ענין כללי, וכמאמרם זכרונם לברכה בתענית (ט, א), שאני משה כיון דרבים צריכים לו כרבים הוא, וזה הוא אין מזל לישראל (נדריים, שם. שבת קנו, א), כי ישראל יאמר על הכלל כולו כידוע⁶.

[כט]

ולא הבאתי דבריו, כי ענין מבואר באריכות בדברי רבותינו הראשונים ואין זה מטרת הביאור].

⁶ **תמצית דבריו: אין מזל לישראל, היינו לכלל ישראל, אבל לכל יחיד ויחיד בישראל יש מזל, לפיכך אמר ה' לאברהם שמשנה את שמו מאברם לאברהם, זהו אב המון גוים, זכיון שמהותו היא שרבים צריכים לו, דינו ככלל ולא כפרט, ואז יהיה מעל המזל ויוליד.**

[כט]

⁷ [כט] (טו, ז-ח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲנִי ה' אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֹרֶץ מִצְרַיִם לְתֶת לָךְ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ: וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי ה' בְּמָה אֲדַע כִּי אֵינִי שְׂפָנָה ע"כ. יש לדקדק: א. מדוע הוצרך אברהם אבינו לדעת במה ירש את הארץ, דכתיב "וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי ה' בְּמָה אֲדַע כִּי אֵינִי שְׂפָנָה", הרי ה' הבטיחו שירש את הארץ, דכתיב "וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲנִי ה' אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֹרֶץ מִצְרַיִם לְתֶת לָךְ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ". ב. מהו אריכות הלשון "בְּמָה אֲדַע כִּי אֵינִי שְׂפָנָה" הרי די לומר "בְּמָה אֲדַע".

ונראה על פי מה שכתב הרמב"ם (הקדמה לפירוש המשניות חלק שני), שאף על פי שהבטחה שישראל שומעים מהנביא לטובה מתקיימת בודאי, אבל מה שנאמר לנביא בעצמו יכול לא להתקיים אם יגרום החטא, כיון שהנביא עצמו יודע ששמע הנבואה, ולא יפול לו ספק בנבואתו מחמת זה, מה שאין כן לאחרים, [א. ה. בנדפס יש כאן טעות סופר, שהוא לא בשמונה פרקים לרמב"ם, אלא בהקדמה למשניות בחלק השני], וז"ל הרמב"ם "אבל

משך חכמה

פרשת לך לך, פסקא כו - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה – פסקא כו - לה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לכן צוהו להקריב שלושה קרבנות, נגד חי צומח ומדבר, והבן¹⁰.

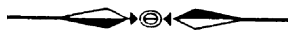

[לא]

(טו, יג-יד) – (יג) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תְּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ
לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: (יד) וְגַם אֶת אֶת הַגּוֹי
אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנֹכִי וְאַחֲרָי כֵּן יֵצְאוּ בְּרַכְשׁ גְּדוֹל:

מדוע נענשו המצרים ששיעבדו ועינו את ישראל, והרי כך גזר ה' שיהיה

(טו, יג) ועבדום וענו אותם וכו'. הרמב"ן¹¹ (פירוש חומש, כאן)

[לא]

¹¹ [לא] (יג) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תְּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם
וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: (יד) וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנֹכִי
וְאַחֲרָי כֵּן יֵצְאוּ בְּרַכְשׁ גְּדוֹל" ע"כ. יש לדקדק, כיון שגזר ה' על ישראל שיהיו
גרים בארץ לא להם, ויעבדו את הגויים ויענו אותם (פסוק יג), מדוע העניש
ה' את הגויים, ואמר שידון אותם על זה (פסוק יד), והרי כך גזר ה', וגזרה
היא משמים לתת לבלבם לשעבד את ישראל ולענות אותם, ומדוע ראוי
שיענשו על זה.

וכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (ו, ה), שלא גזר הכורא יתברך על כל
המצרים לשעבד את ישראל, ולכל אחד ואחד היה בחירה שלא לשעבד,
לכן, זה שבחר לשעבד את ישראל בחר ברע, ונענש על זה, כשם שהכורא
יתברך גזר שיעבדו ישראל עבודה זרה ויגלו מארץ ישראל, לא אמרין שלא
יענשו על זה, כי גזר עליהם לעבוד עבודה זרה, אלא גזר שיהיו מהם שיעבדו
עבודה זרה, וכל אחד ואחד יש לו בחירה שלא לעבוד עבודה זרה, ומי
שבחר ברע יענש על זה.

והקשה הרמב"ן (בפירוש חומש כאן) על דברי הרמב"ם, דמכל מקום, כיון
שהוא רצון ה' לשעבד ולענות את ישראל, מי שיעשה זאת יהיה זריז ונשכר.
[א.ה. לכאורה יש להקשות על תמיהת הרמב"ן, הרי לא ציוה ה' בפירוש
שיעשו כן, אלא היא גזרה משמים שצריכה להתקיים, ועל זה הקשה
הרמב"ם, כיון שהיא גזרה, בעל כורחם יבחרו ברע, ועל זה אמר שלא נגזר
על כל המצרים שיעבדו ויענו, לכן מי שבחר לעשות זאת עשה זאת

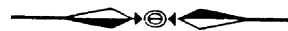
[ל]

(טו, ט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי קַחָה לִי עֵגְלָה מְשֻׁלֶשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶשֶׁת וְאֵיל
מְשֻׁלֶשׁ וְתֹר וְגוֹזֵל:

מדוע הקריב אברהם שלושה עגלים שלושה עזים, שלושה אילים, ותור וגוזל שהם

בסך הכל עשרה קרבנות

(ט) עגלה משולשת. יתכן⁹, כי אדם הראשון המשילו הקדוש ברוך
הוא על הצומח לאכלו ולכלותו לצרכו (א, כט), והקריב קרבן
(בראשית רבה, נח, לד, ט). ולנח התיר הבעלי חיים (ט, ג), לכן
הקריב קרבן (ח, כ). ולאברהם נתן עשר אומות לצרכו (טו, יט-כא),

[ל]

⁹ [ל] (טו, ט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי קַחָה לִי עֵגְלָה מְשֻׁלֶשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶשֶׁת וְאֵיל מְשֻׁלֶשׁ
וְתֹר וְגוֹזֵל" ע"כ. יש לבאר מדוע ציוה ה' לאברהם להקריב שלושה סוגי
קרבנות, ומכל סוג שלושה, דהיינו שלושה עגלים, שלושה עזים, שלושה
אילים, ותור וגוזל שהם בסך הכל עשרה קרבנות, כי תור ובן יונה חשובים
כאחד, דקן אחד הוא.

ונראה בזה, בהקדים, מדוע הקריבו אדם ונח קרבנות. ונראה, דקרבן הוא
הודאה לה', ואדם הראשון נתן הודאה לה' על שנתן לו רשות ליטול
מהבריאה לעצמו לצרכו, לכן, כששמע אדם שה' נתן לו מכל הצומח לאכול
(א, כט), הקריב קרבן. וכן נח, כששמע שה' מתיר לו לאכול בעלי חיים (ט, ג),
יותר ממה שהיה עד אז מותר רק בצומח, הקריב קרבן, והקריב הרבה
קרבנות, כמבואר לעיל (ח, כ). [וצריך לומר, שהקרבנות הקרבן היתה לאחר
שנודע לו שה' התיר לו בעלי חיים, ואין מוקדם ומאוחר בתורה].

ובזה מבואר מדוע ציוה ה' לאברהם להקריב קרבנות אלו, דכיון שנתן
עשרה אומות, ציוה להקריב עשרה קרבנות, וחילקן לשלושה סוגים וכל סוג
לשלושה, לרמוז על שנתן לו, חי צומח ומדבר.

¹⁰ תמצית דבריו: הטעם שה' ציוה לאברהם להקריב אברהם
שלושה עגלים, שלושה עזים, שלושה אילים, ותור וגוזל שהם בסך
הכל עשרה קרבנות – הודאה על שנתן לו עשרה אומות, והשליט
בידו חי צומח ומדבר.

משך חכמה

פרשת לך לך, פסקא כו - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - פסקא כו - לה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

הכא, כיון שנאמר בלשון סיפור לא בלשון ציווי, לא היו רשאים לעבור דיני ז' מצוות, ופשוט. וזה מכוון הגמרא (פסחים נג, ב) צפרדעים שלא נצטוו על קידוש השם, דכתיב ועלו בך ובתנורו בך דרך סיפור, לא בלשון ציווי¹².

[לב]

(טו, טז) וְאֵתָהּ תָּבֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבְּרָ בְּשִׁיבָה טוֹבָה:

מהו שיבה טובה, ומה הוא הסימן לבנים

"דרש תודוס איש רומי: מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו [עצמן] על קדושת השם לכבשן האש - נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו (שמות ז, כח) ובאו [ועלו] בכיתך [וגו'] ובתנורו ובמשארותיך. אימתי משארות מצויות אצל תנור - הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם - על אחת כמה וכמה" ע"כ, ויש לדקדק בזה, דכיון שהיה גזרה מן ה' שיבואו הצפרדעים, היו מוכרחים לעשות כן, ואיך למדו מהם קל וחומר, אבל הביאור בזה, שה' לא ציוה על הצפרדעים לעשות כן, אלא היה סיפור דברים שכך יהיה, ובחרו לעשות רצון הבורא יתברך, כמו כן כאן.

¹² תמצית דבריו: הטעם שעניש ה' את המצרים ששיעבדו ועינו את ישראל, אף על פי שהוא גזרה מה' שיהיה כן - לפי הרמב"ן, כיון שהוסיפו לענות ולשעבד יותר ממה שציוה ה'. ולרמב"ם [על פי ביאור המשך חכמה], כיון שה' לא ציוה שיעשו, אלא הוא סיפור דברים שכך יהיה. ואף על פי שהוא רצון ה' יתברך, מכל מקום, גוי שנמשך לעשות רצון ה', ומרגיש שהוא רצון ה', היה אסור לעשות כן, כי הוא מצוה על הדינים, ולא שמע מפי נביא ציוי זה, ואינו בהכרח שהוא יעשה, כי יכול להתקיים הגזרה על ידי גוי אחר, לכן אינו מוכרח במעשיו, וכיון שבחר לעבור על מצוות ה', נענש.

[לב]

האריך על דברי הרמב"ם (הלכות תשובה, ו, ה) שלא נראו דבריו בעיניו, שאם עשה אחר קיום מצות השם יתברך, הלא הוא זריז ונשכר. ויפה אמר, אילו אמר הכתוב בלשון ציווי שיעבדו במ הגוים, אבל כאן אמר דרך סיפור ועבדום וענו אותם, ולכן נענשו, שמן הדין אין רשאי בן נח, דהוזהרו על הדינים (סנהדרין נו, ב), ובפרט להיות כפויי טובה, שהם נתעשרו מיוסף, ולמדו חכמה מאתו, ולא ידעו את יוסף, לכן נענשו. ואשכחן דוגמתו, דהאומר כל הרוצה לתרום יבוא ויתרום, מועיל לענין תרומה, ואילו כל התורם אינו מפסיד, לא מועיל לרבינו נסים בנדרים לו, ב (ד"ה הכא נמי) עיין שם, דבאומר כל הזן אינו מפסיד, לא מחויב לשלם לו, ולאו שליחותיה עביד, יעויין שם, ואין כאן מקומו להאריך. כן

מבחירה של רע, ועל זה נענש. אבל כונת הרמב"ן היא, שכיון שבאמת רצון הבורא היה שיעבדו ויענו את ישראל, לכן גוי הנמשך אחר רצון הבורא יתברך, נמשך לעשות כן לישראל, כי זהו רצון הבורא, ולמה יענש על זה שהיה זריז ונשכר ולא בחר ברע אלא נפשו נמשכת אחר רצון הבורא. וחולק הרמב"ן, ומפרש, דהעונש הוא שהוסיפו לענות ולשעבד יותר ממה שגזר ה' יתברך, לכן נענשו. ודברי הרמב"ם צריכים ישוב.

ונראה דכונת הרמב"ם היא, שאין רצון ה' יתברך ציווי ממש, אבל הוא גזרה מן השמים שכך יהיה, וגוי אשר נמשך לשעבד ולענות את ישראל, אפילו אם מרגיש שזה רצון ה' יתברך, אסור לו לעשות כן, כי בני נח נצטוו על הדינים (סנהדרין נו, ב), ואסור לגוי לשעבד ולענות את האחר בלא דין ומשפט, ובפרט להיות כפויי טובה, שהם נתעשרו מיוסף, ולמדו חכמה מאתו, ולא ידעו את יוסף, לכן נענשו. דבשלמא אם היה ציוי מנביא לעשות זאת, היו מותרים לעשות, אבל כיון שלא נצטוו בפירוש, אסורים לעבור ז' מצוות בני נח, אפילו שהוא גזרה מן השמים של ה', לכן נענשו, זה עומק כונת הרמב"ם.

ומצאנו דוגמא לזה שיש הברל גדול בהלכה בין סיפור דברים לציווי, דהנה מבואר בר"ן בנדרים (לו, ב ד"ה הכי נמי), דהאומר כל הרוצה לתרום תרומה עבור הכרי שלי יבוא ויתרום, מהני. דאף על פי שלתרומה צריך שליחות, זה הוא שליחות, אבל אם אומר כל התורם לא יפסיד לא הוי תרומה, כיון שאין ציווי שיבוא לתרום, אלא סיפור דברים, ואינו מחוייב לשלם לו, כי לא התחייב ממש, ולא עשה שליחותו, הכי נמי ה' לא ציוה, שהיה מי שעושה, שליח ה', אלא הוא סיפור דברים שכך יהיה.

ועל פי זה יתיישב תמיה גדולה, על מה שאמרו חכמים בפסחים (נג, ב)

משך חכמה

פרשת לך לך, פסקא כו - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - פסקא כו - לה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ויבדלו מהעובדי גילולים, כמו שכתב רבינו [בתשובה] במלכים (יא, ד). וזה שביקש יצחק על עשו (מגילה ו, א), יוחן רשע (ישעיהו כו, י), הוא, שגם הוא יתרחק מעובדי גילולים באחרית הימים, והיתה התשובה בארץ נכחת כו', לכן בל יראה גאות ה'.

באו לקרב האמת, אבל מכל מקום אינם כאיסל"ם שהרי מאמינים בשיתוף. ועל פי זה יתבאר לנו היטב דברי חז"ל הנעלמים מה שדרשו על הפסוק (ישעיהו כו, י) "יִחַן רָשָׁע בֵּל לְמַד צְדָק בְּאָרֶץ נִכְחוֹת יַעֲזֹל וְכַל יִרְאֶה גְאוֹת ה'". וז"ל (מגילה ו, א) "ואמר רבי יצחק: מאי דכתיב יִחַן רָשָׁע, בֵּל לְמַד צְדָק. אמר יצחק לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, יוחן עשו - אמר לו: רשע הוא. - אמר לו: בל למד צדק - אמר לו: בְּאָרֶץ נִכְחוֹת יַעֲזֹל - אמר לו: אם כן - בֵּל יִרְאֶה גְאוֹת ה'" [פירוש רש"י] "אמר יצחק להקדוש ברוך הוא - יוחן רשע זה, עשו: אמר לו הקדוש ברוך הוא - רשע הוא: אמר - יצחק: בל למד צדק, כלומר, אין אדם יכול ללמד עליו צדק: אמר לו - הקדוש ברוך הוא: בארץ נכוחות יעול - כלומר: עתיד להחריב את ארץ ישראל: אמר יצחק - אם כך בל יראה גאות ה'".

ויש לדקדק, בדברי חז"ל א. מדוע ביקש על עשו הרשע שיוחן, והרי רשע הוא. ב. כיון שראה יצחק שעשיו אינו ראוי שילמדו עליו צדק, מה הוא שאמר "ובל יִרְאֶה גְאוֹת ה'", מה ענין זה לזה.

אבל לאור המבואר יתבאר היטב, דאין כונת יצחק שיוחן סתם, אלא ביקש שיהיה לו הזכות לחזור בתשובה, ולא רק על עשיו עצמו ביקש, אלא שכיון שכל מעשה אבות סימן לבנים, רצה יצחק שיזכו על ידי זה בניו של עשו לחזור בתשובה, היינו שהאומה של עשיו הוא אדום, הם הנוצרים יהיה להם הזכות לחזור בתשובה באחרית הימים, ואפילו שהוא רשע, אי אפשר ללמד עליו צדק, שיהיה לו איזה זכות לחזור בתשובה [א. ה. ואולי הכונה זכות כיבוד אב של עשיו].

וביקש זאת, כיון שראה יצחק שגם ישמעאל והאומה של ישמעאל הרשע יחזרו בתשובה באחרית הימים, לכן ביקש גם על בנו ועל האומה של בנו עשיו, ועל זה אמר לו ה', שכיון שיחריב את ארץ ישראל, הוא חורבן הבית, אין לו את הזכות לחזור בתשובה, ולכן גם האומה של בנו לא יחזרו בתשובה, והנוצרים לא יקבלו את האמת. ובזה מיושב היטב מה שאמר יצחק "ובל יִרְאֶה גְאוֹת ה'", שכיון שעשיו לא יחזור בתשובה, לכן בניו לא יזכו לראות כבוד ה' באחרית הימים, ולחזור לאמת, רק לעתיד לבוא כאשר יופיע מלך המשיח האמת, כפי דברי הרמב"ם הנפלאים, והיינו כשיהיה יהיה ה' אחד ושמו אחד. ומיושב היטב כל הדקדוקים.

(טו, טו) תקבר בשיבה טובה. שיעשה¹³ תשובה ישמעאל בימיו (בראשית רבה ל, א. ועוד). הנה מעשה אבות סימן לבנים (תנחומא, לך לך, ט), הוא רמז שבני ישמעאל באחרית הימים יתקרבו להאמת ויאמינו בה' אחד [רמב"ן פרשת בראשית (ב, ג)],

¹³ [לב] "טו, טו) וְאִתָּה תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבְּרָךְ בְּשִׁיבָה טוֹבָה" ע"כ. יש לדקדק, מהו כפל הלשון תבוא בשלום כו' בשיבה טובה. ומה היא השיבה טובה. ואמרו חז"ל (בראשית רבה ל, א. ועוד) דבישר ה' לאברהם שישמעאל יעשה תשובה בסוף ימיו, וימות בשיבה טובה. והנה אמרו חז"ל (מדרש תנחומא לך לך, ט. ועוד) שכל מה שקרה לאבות הוא סימן למה שיהיה באחרית הימים לישראל, שמעשה אבות הוא סימן לבנים, ולפי זה יש לתת ביאור, מה הוא מעשה אבות סימן לבנים בזה שישמעאל עשה תשובה בסוף ימי אברהם.

ונראה על פי מה שכתב הרמב"ן (בראשית ב, ג) שכל יום ויום מבריות העולם, הוא רומז לאלף אחר מבריות העולם, ומה שנברא בכל יום, כנגד זה כך קרה בעולם באלף ההוא, וכתב הרמב"ן על האלף השישי וז"ל "ונראה משנוי הימים, משרץ המים והעוף לחית הארץ, כי בתחלת האלף הששי תתחדש מלכות אומה שלטת ואימתני ותקיפא יתירא, ומתקרבת אל האמת יותר מן הראשונות" עכ"ל, וכונתו למלכות ישמעאל, והיא האיסל"ם, שיתקרבו אל האמת יותר מן הראשונות, כי מאמינים בשם אחד ולא בשיתוף, כידוע.

וכדבריו כתב הרמב"ם (מלכים יא, ד) [בנדפס בתשובה. היינו הלכות תשובה, והוא טעות סופר] דברים נפלאים בזה, וז"ל "וכל הדברים האלו של ישוע הנצרי ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו, אינן אלא לישר דרך למלך המשיח, ולתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד. שנאמר (צפניה ג, ט) פִּי אֶזְאָה־פֶּה אֶל עַמִּים שְׁפָה בְרוּרָה לְקֹרֵא כָּל־בָּשָׂר ה' לְעַבְדוֹ שִׁכְם אֶחָד כִּיצַד. כבר נתמלא העולם כולו מדברי המשיח, ומדברי התורה ומדברי המצוות, ופשטו דברים אלו באיים רחוקים, ובעמים רבים ערלי לב, והם נושאים ונותנים בדברים אלו, ובמצוות התורה. אלו אומרים מצוות אלו אמת היו, וכבר בטלו בזמן הזה, ולא היו נוהגות לדורות. ואלו אומרים דברים נסתרות יש בהם, ואינן כפשוטן, וכבר בא משיח וגלה נסתריהם. וכשיעמוד המלך המשיח באמת, ויצליח, וירום וינשא, מיד הם כולן חוזרין ויודעים ששקר נחלו אבותיהם, ושנביאייהם ואבותיהם הטעום" עכ"ל.

וזהו מעשה אבות סימן לבנים, שישמעאל באחרית הימים יתקרב לאמת יותר מכל מלכות. [א. ה. ואף על פי שכתב הרמב"ם (שם) שהנוצרים גם

משך חכמה

פרשת לך לך, פסקא כו - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - פסקא כו - לה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ישמע לקול דברי הנביא אשר ידבר אליו בשם ה', לאמר תנה הארץ הזאת לבני אברהם. ואם לא ישמע, להכריחו בחזקה ולגרש אותו בחרב נוקמת בל יאות, עד כי ישתרש בעונו ויוגבר חטאו, ואז יהיה ראוי לגרשו בחרב, ובפרט, כי זה הנבואה שהארץ היא של בני שם, כבר נודע לכל בני נח מנח מאביהם, אשר היה נביא לה', שאמר ברוך ה' אלקי שם (בראשית, ט, כו), וכמו שפרש"י שם, והבן¹⁴.

[לד]

(טו, יז) וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה וְעֶלְטָה הָיָה וְהַיָּה תִנּוּר עֶשֶׂן וְלִפְיֵד אֵשׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה:

הסעם שעד אברהם לא נקראת החמה שמש אלא מאור

חיצונית. אם כן קשה מאוד, איך הודיע ה' לאברהם הנביא, שהאמורי לא יחזור בתשובה ויחטא ולא ישלם עונו עד דור רביעי, והרי הבחירה נתונה לכל אחד, ולכל עם.

ונראה, דה' אמר לאברהם בדרך ממנא נפשך, דאם יחזור האמורי למוטב, הלא ישמע לקול הנביא, שיאמר לו שה' צוה לתת את הארץ לבני אברהם, ואם לא יחזור בתשובה, אז יהיה רשע, ויהיה ראוי לגרשו בחרב.

והא דאם לא יחטא, ישמע לקול הנביא לתת את הארץ, כי היה מפורסם אצלם, דנח זכה בכל העולם לאחר המבול, ונתן את ארץ ישראל לשם, וכתיב (בראשית ט, כו) "וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שָׁם וַיְהִי כִנְעַן עֶבֶד לְמוֹ", ופירש רש"י וז"ל "ברוך ה' אלהי שם - שעתידי לשמור הבטחתו לזרעו לתת להם את ארץ כנען: ויהי כנען עבד למו - למס עובד", עכ"ל. ומיושב הכל בס"ד.

¹⁶ תמצית דבריו: אף על פי שדיעת נביא מכרחת הבחירה, מכל מקום אמר ה' לאברהם שהאמורי יחטא ויהיה ראוי לגרשו, כיון שה' אמר לאברהם בדרך ממנא נפשך בדור רביעי ישבו הנה, דאם לא יחטא, בודאי ישמע בקול הנביא שה' צוה לתת את הארץ לבני אברהם, ואם יחטא, ויהיה נשרש בעונו, יהיה ראוי לגרש אותו בחרב נוקמת.

[לד]

ויהיה עובד גילולים, עד, ביום ההוא יהיה ה' אחד כו' (זכריה יד, ט)¹⁴.

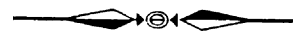
[לג]

(טו, טז) וְדוֹר רְבִיעִי יָשׁוּבוּ הֵנָּה כִּי לֹא שָׁלַם עוֹן הָאֱמֹרִי עַד הֵנָּה:

איך אמר ה' שיחטא האמורי והרי יש בחירה לכל נבאר

(טו, טז) ודור רביעי ישבו הנה כי לא שלם כו'. לפי¹⁵ מה שנתבאר (בראשית, פסקא ו - ט) שדיעת השם יתברך הבלתי נפרדת מעצמותו, לא תכריח על הבחירה, אם כן איך אמר לנביא שדיעתו נפרדת ונוספת, ואיך הוא יודע כי האמורי יחטא עד שיהא ראוי לגרשו מן הארץ, ולכן מוכרח, דהכוונה הוא כן, שממה נפשך, אם יחזור האמורי למוטב ויעשה הישר בעיני ה', הלא

¹⁴ תמצית דבריו: אמרו חז"ל, דשיבה טובה, הוא שיחזור ישמעאל בתשובה בסוף ימיו של אברהם, וכל מעשה אבות סימן לבנים, שגם בניו של ישמעאל, הם האיסמלם, יתקרבו לאמת להאמין בה' אחד, יותר מכל אומה אחרת.

[לג]

¹⁵ [לג] (בראשית טו, טז) "וְדוֹר רְבִיעִי יָשׁוּבוּ הֵנָּה כִּי לֹא שָׁלַם עוֹן הָאֱמֹרִי עַד הֵנָּה" ע"כ. צריך ביאור מה הוא פשט הכתוב, ופירש רש"י וז"ל "ודור רביעי - לאחר שיגלו למצרים, יהיו שם שלשה דורות, והרביעי ישבו לארץ הזאת, לפי שבארץ כנען היה מדבר עמו וכרת ברית זו, כדכתיב (פסוק ז) לתת לך את הארץ הזאת לרשתה, וכן היה, יעקב ירד למצרים, צא וחשוב דורותיו יהודה, פרץ, חצרון, וכלב בן חצרון מבאי הארץ היה: כי לא שלם עון האמורי - להיות משתלח מארצו עד אותו זמן, שאין הקדוש ברוך הוא נפרע מאומה עד שתתמלא סאתה, שנאמר (ישעיה, כז ח) בסאסאה בשלחה תריבנה" עכ"ל.

אבל צריך ביאור, דהנה לעיל (בראשית פסקא ו-ט) מבואר, שדיעת ה' אינה מכרחת הבחירה, כמבואר שם על פי הרמב"ם, כיון שדיעת ה' אינה חיצונית כידיעת האדם, אלא הוא יתברך וידיעתו, אחד הן, ואין לנו השגה, לא בו ולא בידיעתו, אבל ידיעת הנביא מכרחת, כי ידיעת בשר ודם היא

משך חכמה

פרשת לך לך, פסקא כו - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - פסקא כו - לה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[לה]

(טו, יז) וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה וַעֲלָטָה הָיָה וְהַגָּה תִנּוּר עֶשֶׂן וְלִפְיֵד אֵשׁ
אֲשֶׁר עֲבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה:

במה מרמז שהשמש באה

(טו, יז) הנה תנור עשן ולפיד אש כו'. בגינהם¹⁷ או במלכיות, ברר

(לך לך, פרשה מד סימן כא) "ארבעה דברים הראה לו, גיהנם, ומלכיות, ומתן תורה, ובית המקדש, אמר לו, כל זמן שבניך עסוקים בשמים, הם ניצולים משמים, פירשו משמים, הם נידונין בשמים, אמר לו במה אתה רוצה שירדו בניך, בגינהם, או במלכיות, רבי חנינא בר פפא אמר אברהם ברר לו את המלכיות, רבי יודן ורבי אידי ורבי חמא בר חנינא אמרו, אברהם ברר גינהם, והקדוש ברוך הוא ברר לו את המלכיות, הדא הוא דכתיב (דברים לב) אם לא כי צורם מכרם, זה אברהם, וה' הסגירם, מלמד שהסכים הקדוש ברוך הוא לדבריו" עכ"ל. הנה מבואר שזהו הברית, שיפלו ישראל בשיעבוד מלכיות תחת גינהם.

ועל פי דברי חז"ל יתבאר לנו היטב מה שאמרו חז"ל בעירובין (יט, א) שאברהם אבינו עומד בפתח גינהם, וכל בן ישראל שבא לגינהם, אפילו הוא חוטא גדול מאוד, אברהם אבינו מוציא מגינהם, חוץ ממי שבא על הגויה, שאינו מכירו כבן ישראל, כי פגם את אות הברית. ודברי חז"ל צריכים ביאור, הא בא על הגויה אינו איסור תורה, ומדוע מי שעבר על עבירות החמורות ביותר, אפילו מיתות בית דין, אברהם אבינו מוציא מגינהם, ורק מי שבא על הגויה אינו מוציא. אבל לאור המבואר במדרש רבה יתבאר היטב.

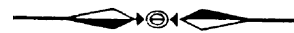
בהקדים הא דדרשו באיכה רבה (א, כח), על הפסוק (איכה א, ג) גלתה יהודה כו', שהקשו, וכי רק יהודה גלו ושאר אומות העולם אינם גולין. ותירצו, דכל אומה ואומה שגולה, אוכלת ושותה במקום הגלות ממה שאולכים ושותים בני המקום, וכן נושאים נשים מהם, אבל יהודה הם ישראל, כשגולים, אינם אוכלים ממאכלי הגויים, ואינם נושאים מהם נשים, לכן רק הם יכולים להקרא שהם בגלות.

ועל פי זה יתבאר הכל היטב, דהנה הגלות היא שיעבוד מלכיות, ואם אינו בא על הגויה, אפילו חוטא ביותר, מכל מקום, כבר בירר אברהם עונש הגלות לבניו, דהינו שיעבוד מלכיות, ולא גינהם, אבל הבא על גויה, כבר אינו בגלות, שנושא מהם נשים, לכן ראוי להכנס לגינהם, כי אין לו שיעבוד

(טו, יז) השמש באה. הנה¹⁷ דע, כי עד אברהם לא נקרא שמש, רק המאור הגדול (בראשית א, טז), רק משבא אברהם בארץ ארם בחרן, ולימד כי השמש מוכרח מהיוצר, שתמיד עולה במזרח ושוקע במערב, והוא רק שמש לשמש פני קונו, קראהו בלשון ארמי שמש, מלשון ישמשוני, דניאל (ז, י). והוא מצוי בתרגום, ובמשנה (ברכות ז, א. ועדו) שמש, ואינו בלשון עברית, רק שירות משרת, לכן קרא להחמה שמש, ופשוט¹⁸.

¹⁷ [לד] (בראשית טו, יז) וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה וַעֲלָטָה הָיָה וְהַגָּה תִנּוּר עֶשֶׂן וְלִפְיֵד אֵשׁ אֲשֶׁר עֲבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה, ע"כ. יש לתת טעם, מדוע כתוב "שמש", ובבריאת העולם כתוב מאור. [א. ה. ויש לדקדק, מדוע רבינו הביא פסוק זה, ולא הפסוק הכתוב לפני כן (פסוק יב) וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לְבֹא כו', ונראה, דכוונתו היא, שבפרשה אחת כתוב פעמיים שמש, לכן הביא הפעם השניה], עד אברהם לא מצאנו שקרא לשמש שמש אלא מאור. ונראה, דבאמת שמש אינו מלשון עברית, ובלשון הקודש היא נקראת מאור, אבל אברהם אבינו קרא לה שמש, מלשון שמש, משרת, שמשמש את קונו, שהיו אנשים עובדים לשמש, ורצה לפרסם שהשמש היא מוכרחת מהבורא יתברך, ואין לה בחירה, אלא היא תמיד עולה במזרח ושוקעת במערב, ומשרת בלשון ארמית הוא שמש, כמו שכתוב בדניאל (ז, י) אֶלֶף אֶלְפִין יִשְׁמְשֻׁנָּה [פירוש: אלף אלפים ישמשו אותו, היינו את ה'], ומצוי בתרגום אונקלוס שבכל מקום שכתוב בתורה לשרת, התרגום אונקלוס מתרגם "לשמשא", וכן במשנה בברכות (ז, א) תגן במקום משרת, השמש. ובעוד מקומות.

¹⁸ תמצית דבריו: הטעם שעד אברהם לא נקראת החמה שמש אלא מאור, כי אברהם רצה לפרסם שהשמש אינה בעלת בחירה, והוא מוכרחת מה', שתמיד עולה במזרח ושוקעת במערב, לכן קרא לחמה שמש, שבלשון ארמית, משרת הוא נקרא משמש, לפרסם שהיא משרת של ה'.

[לה]

¹⁹ [לה] (טו, יז) וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה וַעֲלָטָה הָיָה וְהַגָּה תִנּוּר עֶשֶׂן וְלִפְיֵד אֵשׁ אֲשֶׁר עֲבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה, ע"כ. מהפסוק מוכח, שבא לרמז דברים עתידיים, שהיה בברית ה' עם אברהם על חושך. ופירשו במדרש רבה וז"ל

משך חכמה

פרשת לך לך, פסקא כו - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ה - פסקא כו - לה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

הנכרית, אם כן, אינו חושש להתבוללות בעמים, ואין גלותו גלות, לכן הוא בא לגיהנום, שאינו רוצה בברירתו של אברהם אבינו. וזה, צור ילדך (דברים לב, יח), הוא אברהם, תשי, שנשאו נכריות, ולכך אינו מצילו, ודו"ק²⁰.

לו את המלכיות, הדא הוא דכתיב (דברים לב, ל), אם לא כי צורם מכרם זה אברהם כו', מדרש רבה (מד, כא). ולפי זה אתי שפיר מה דאמרו [עירובין י"ט ע"א], דהבא על הנכרית כו' לא מבשקר ליה אברהם ונופל לגיהנום, משום דדרשו (איכה רבה א, כח) גלתה יהודה, וכי כל האומות אינן גולין, אלא כו' דלא אכלין מדלהון ולא נסבין מן דהון, גלותן גלות. לזה, כיון שהוא בא על

²⁰ תמצית דבריו: איתא במדרש רבה, השמש באה, מרמז על שיעבוד מלכויות. שה' נתן לאברהם לברור, במה יענשו בניו אם יעברו על מצותיו, גינהום או שיעבוד מלכויות, ובירר שיעבוד מלכויות. ולכן מי שבא על הגויה אין אברהם מוציאו מגיהנום, כיון שאינו בשעיבוד מלכויות, שהרי נושא מהם נשים, אבל מי שאינו בא על הגויה, הוא בכלל שיעבוד מלכויות, ויוצא בזה ידי עונשו, ואינו צריך לרדת לגינהום.

מלכויות.

ועל פי זה יתבאר היטב הכתוב (דברים לב, יח) "צור ילדך תשי ותשפח אל מחלףך", דיש לבאר, מהו פשוטו של מקרא. ועל פי הנראה לעיל הוא מבואר, דהנה צור הוא אברהם אבינו, כדכתיב (ישעיהו נא, א-ב) "א) שָׁמְעוּ אֵלֵי רֹדְפֵי צֶדֶק מִבְּקִשֵׁי ה' הַבֵּיטוּ אֶל צוֹר חֲצֹבְתָם וְאֶל מַקְבַּת בּוֹר נַקְרָתָם: (ב) הַבֵּיטוּ אֶל אַבְרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל שָׂרָה תְּחוּלְלֶכֶם כִּי אֶחָד קָרָאתִיו וְאַבְרָהָם וְאַבְרָהָם", ותשי, הוא שתש כוחו של אברהם מלהוציאם מגיהנום בגלל שנשאו שנים נכריות [כדכתיב לעיל (דברים לב, טז) "יִקְנְאוּהוּ בְּזָרִים בְּתוֹעֵבַת יְכָעִיסָהוּ"].